

(»Oldemoder«: Udtryk for at Volden er bleven anset for ældgammel). Iøvrigt kan man på det varmeste anbefale Sønderjyske Stednavne til enhver Lokal- og Kulturhistoriker.

August F. Schmidt.

OM KIRKEBOGSREGISTRATURER.

Danmark er kommet bagefter sine Naboer med Udgivelsen af Kirkebogsregistraturer, men det har ogsaa sine Fordele, man kan bruge hvad der er godt og undgaa hvad der er daarligt hos Forgængerne.

Allerede 1915 udgav det norske Riksarkivet ved S. H. Finne-Grønn »Fortegnelse over Kirkebøger i Stiftsarkiverne i Kristiania«. Den omfatter Kristiania, Hamar og Kristianssand Stifter. Sognene er opførte i een alfabetisk Række, og Kirkebøgerne registrerede saaledes, at hvert Bind er registreret med Opgivelse af Indholdet, ogsaa medtagende, hvad der ikke er egentlige Ministerialier. Endvidere er meddelt, hvilke Kirkebøger, der endnu findes hos Præsten og Klokkeren. Her er der aabenbart gjort for meget ud af Sagen: at vide, hvad hvert enkelt Bind af Kirkebøgerne indeholder, har kun Interesse for Arkivet, og det har jo sin Seddelregistratur; Benytterne, d. v. s. Genealogerne, ønsker kun at vide, hvilke Ministerialier der findes optegnede, for hvilke Aar i hvert Sogn; og at Præst og Degn maa sidde inde med Kirkebøgerne fra det Tidspunkt, hvor Arkivets Række holder op og til den Dag i Dag, kan man slutte sig til.

I 1916 udkom »Vägledande förteckning vid person- och släktforskning i Landsarkivet i Lund«, redigeret af daværende Landsarkivar Lauritz Weibull. Værket falder i to Afdelinger: I. »Ecklesiastika arkivalier« paa 86 Sider, og II. »Mantalslängder, mantalsuppgifter, bouppteckningar, borgarematrklar« paa 6 Sider.

I første Afdeling findes Fortegnelse over, hvad der findes i Præstearkiverne af Optegnelser om Fødsel, Vielse og Død; men ogsaa meget andet, som Brudkronelängder, d. v. s. Lister over Afgifter, betalte for Laan af Kirkens Brudekrone, Til- og Fraflytningslister, Klokringningslängder, d. v. s. Lister over Penge betalte for Klokkeringning ved Begravelser. Sognene er opførte i een alfabetisk Orden og omfatter Skaane, Halland og Blekinge. Fordelingen af Kirkebogsstoffet inden for de enkelte Bind er her ikke noteret.

I 1923 tryktes i Schriften des Vereins für schleswig-holsteinische Kirchengeschichte 2. Reihe 7. Band: »Die Pastoratarchive

in Schleswig-Holstein von Willh. Jensen, Hauptpastor in St. Margarethen, und Dr. phil. Heinr. Kochendörffer, Staatsarchivar in Kiel«. Denne Kirkebogsfortegnelse er praktisk og let overskuelig, den giver kun Begyndelsesaarstallene for de forskellige Ministerialier med Angivelse af de vigtigste Lakuner i Rækkerne; men forøvrigt er den noget mangelfuld og unøjagtig. Skylden kan ikke tillægges de to Forfattere, men skriver sig fra, at de, da Kirkebøgerne ikke var indsamlede til et Arkiv, maatte bygge deres Arbejde paa Indberetninger fra Sognene, og Præsterne har ikke magtet den Opgave at give en nøjagtig Fortegnelse over, hvad de sad inde med af Arkivalier. For over en halv Snes af de nu til Danmark hørende Sogne gaar Kirkebøgerne i Følge den nu udkomne danske Registratur meget længere tilbage end angivet i den tyske Registratur; og flere andre Unøjagtigheder viser sig.

I Zeitschrift der Gesellschaft für schleswig-holsteinische Geschichte 1909 findes en »Übersicht über das Eckernförder Kirchenarchiv« af Willers Jessen. Heri træffer man paa en delvis københavnsk Kirkebog: Ministerialbog for det Kgl. Christians Plejehus 1768—1813. Dette Plejehus var en Stiftelse for gamle Mennesker og Børn af Militærstanden; det blev stiftet 1765 med Navnet Frederiks Plejehus, men traadte først i Virksomhed i Christian VII's Tid, hvorfor det fik Navneforandring; det havde først til Huse i Store Kongensgade i København, men flyttedes senere til Sølygadens Kaserne og endelig 1785 til Eckernförde.

Endelig i Slutningen af 1933 udkom da den længe forberedte og længselsfuldt ventede danske Registratur »Danmarks Kirkebøger, en Oversigt over deres væsentligste Indhold indtil 1891 ved S. Nygård«, udgivet af Rigsarkivet som femte Bind af Vejledende Arkivregistraturer. Medens den norske og den svenske Registratur kun omfatter en Del af de to Lande, har Danmark nu faaet et Forspring, idet den danske Registratur omfatter hele Landet, d. v. s. hele det egentlige Danmark; en lille Undtagelse er der nemlig, Færøerne og Grønland er ikke med; skønt de to Landsdele hører under Sjællands Bispestol, vil Kirkebøgerne derfra ikke blive indlemmede i Landsarkivet for Sjælland; det vilde ikke være praktisk at anbringe saa fjærnt liggende Landsdeles ældre Arkivalier i København. Færøernes Kirkebøger vil, naar de er samlede, befinde sig i det nybyggede Færøernes Arkiv i Thorshavn; Grønlands Kirkebøger er samlede i Godhavn for Nordgrønland og i Godthaab for Sydgrønland. Den danske Registratur udmærker sig ogsaa ved, at den for alle Sognenes Vedkommende — med ganske faa Undtagelser — naar til det samme Aar, 1891, da et nyt Kirkebogsskema indførtes.

Registraturen er praktisk ordnet: Sognene opstillede i alfabetisk Række; kun de egentlige Ministeralier: Fødte (Døbte), Konfirmerede, Trolovede, Viiede og Døde (Begravede) anføres, med Begyndelses- og Slutningsaar og Angivelse af de vigtigste Lakuner. Desuden noteres de Præstegaardsbrande, som kendes, til Forklaring af nogle af Lakunerne. Hvorledes Stoffet er fordelt i de enkelte Bind af Kirkebøgerne, er naturligvis ikke omtalt.

Bogen er delt i 4 Kapitler efter de 4 Landsarkiver, men hvorfor? Nyttens heraf ses ikke; en Opstilling af alle Sognene i en fortløbende Række for hele Landet vilde have været bekvemmere for Benytterne; af nogen synderlig Betydning er dette dog ikke.

Man savner Oplysning om Sognenes Annekteringer og Om-annekteringer; en Anmærkning herom ved hvert Sogn, som har (eller har haft) Anneks eller er (har været) Anneks, vilde være kærkommen. Forholdet vilde i de fleste Tilfælde let kunne oplyses, og Tilføjelsen vilde kun i ringe Grad have forøget Bogens Størrelse. Naturligvis kan man finde Oplysning om dette Forhold andensteds, men det vilde være nemmere, om man havde den i Kirkebogsregistraturen.

En Fortegnelse over Lengnicks Kirkebogsuddrag, som jo er forsynede med alfabetiske Register, hvad Kirkebøgerne kun yderst sjældent er, vilde naturligvis have været et udmærket Tillæg til Registraturen, men vilde maaske have fyldt lovlig meget, og vilde have grebet forstyrrende ind i Bogens Plan, som man strængt har fulgt. En Oplysning om Existensen af Lengnicks Kirkebogsuddrag i de Tilfælde, hvor de delvis erstatter senere tilintetgjorte Kirkebøger, vilde dog have været meget nyttig, og vilde ikke have forstyrret Planen mere end Oplysningerne om Præstegaardsbrandene.

Nogle Extraktudskrifter af grønlandske Kirkebøger er optaget i Fortegnelsen; hvorfor ikke ogsaa de ligeledes i Landsarkivet for Sjælland beroende Udskrifter, som er forfattet af Pastor Ostermann, og som supplerer de første?

Ortografien af Stednavnene er maadeholdent konservativ, saaledes er bevaret Former som Lødøje, Herlufmagle, Refsnæs o. a. Det er der ikke noget at sige til; dog undrer det noget, endnu at træffe en for en dansk Landsby saa barbarisk klingende Navneform som Kregome.

I sin Helhed er Bogen fortræffelig og meget velkommen for alle Personal- og Lokalhistorikere.

Holger Hansen.